

Avaran diakonian tutkimuksen puolustus

Diakonian tutkimus -aikakauskirjan toimituskunta saa usein vastattavakseen kysymyksen, mahtaako sitä tai tätä aihetta käsittelevä artikkeli sopia lehden tavoitteisiin, tieteenalaan tai temaattiseen fokukseseen. Kysymyksen taustalla on usein epätietoisuus siitä, mitä kaikkea diakonian piiriin luetaan.

Tämän pääkirjoituksen otsikko on lainaa Antti Eleniuksen liki kaksi vuosikymmentä sitten julkaistusta tekstistä ”Avaran diakonian puolustus” (2007). Siinä Elenius pohtii auttamisen ja diakonian suhdetta. Hän esittää puhutlevan tulkinnan, jonka mukaan kaikkea toimintaa, joka suuntautuu hyvään ja lähimmäisen parhaaksi, voidaan kutsua diakoniaksi.

Väitteen taustalla on luomisteologian ajatus, että Jumalan hyvyys on läsnä maailmankaikkeudessa ja voi murtautua näkyviin erilaisin yllättävinkin tavoin. Väitettä kannattelee lisäksi myönteinen ihmiskäsitys, jonka mukaan ihminen kykenee luonnostaan näkemään, eläytymään ja vastaamaan toisen ihmisen hätään ja tarpeisiin. Jumalan rakkauden ja hyvyyden välittäminen ei vaadi henkilökohtaista uskonkokemusta tai erityistä uskonnollista tai moraalista asennetta.

Elenius tiivistää avaran diakonian perusteisiin näin: ”Siellä missä oikeus ja rakkaus toteutuvat, siellä tapahtuu diakoniaa, siellä missä Jumalan rakkaus vaikuttaa, siellä on kirkko.” (Elenius, 2007, 163.) Avarasti tulkittuna esimerkiksi Suomen perustuslain sitoutuminen turvaamaan oikeus toimeentuloon voidaan käsittää diakoniaksi.

Ei liene yllättävää, että näin laaja näkökulma voi herättää vastustusta. Elenius tarkasteleekin myös argumentteja esittämäänsä diakoniatulkintaa vastaan. Kritiikillä on kaksi kärkeä, joista kumpikin liittyy huoleen diakonian profiilin katoamisesta. Ensimmäinen käyttää kirkon uskoon ja identiteettiin

liittyviä argumentteja kysyen muun muassa, mitä avaran diakonian viitekehysessä tapahtuu diakonian ja liturgian yhteydelle. Elenius kääntää tämän kritiikin kärjen diakonian sijasta kohti jumalanpalveluselämää: ”Altaria olisi kyettävä siirtämään lähemmäksi ihmistä” (Elenius, 2007, 172).

Toinen kritiikki puolestaan painottaa kirkon kriittistä yhteiskunnallista roolia ja kysyy, johtaako kaiken hyvän lukeminen diakonian alaan kirkon kriittisen äänen katoamiseen yhteiskunnassa. Elenius siteeraa Kai Henttosen (1997, 135) oivaltavasti muotoiltua kritiikkiä:

Syleillessään koko maailmaa diakonia voi menettää myös kaikki mahdollisuudet oivaltaa ja tulkita oma kriittinen funktionsa yhteiskunnassa. Diakonialle se merkitsisi identiteetin [...] kadottamista ja samanaikaisesti yhteiskunnan jättämistä oman hyvytensä totaliteetin haltuun.

Elenius myöntää kritiikin aiheellisuuden, mutta kiistää sen kohdistuvan ymmärrykseen diakoniasta. Onko taustalla kirkon identiteetin ja funktion menettämisen sijaan ennemminkin huoli siitä, että kirkko menettäisi valtansa? Elenius huomauttaa, että avaran diakoniatulkinnan vallitessa kirkon olisikin kenties pohdittava itsekiittisesti omaa asemaansa osana yhteiskunnallista valtarakennetta (Elenius, 2007, 173).

Pidän Eleniuksen ehdotusta viehättävänä, vaikka esitänkin siihen myös oman vastalauseeni. Kritiikkini avaraan diakoniaan kohdistuu siihen sisältyvään taipumukseen uskonnollistaa ihmisten elettyä todellisuutta yli mielekkäiden rajojen. Kaikki eivät toivo toimiensa tulevan luokitelluiksi diakonian alaan. Tämä ei tietenkään ole ongelma, jos jaettu ymmärrys diakoniasta toden totta pysyy huomattavan avarana. Ongelma syntyy, jos ja kun ensin avaraksi tulkittu diakonia sitten kuitenkin palautetaan kristillisen teologian viitekehysten sisälle, kuten avaran diakonian puolustuskin tekee perustellessaan avaran diakoniakäsityksen ja luterilaisen teologian välisiä yhtymäkohtia osiossa, joka on otsikoitu ”Kaikki auttaminen on hengellistä” (Elenius, 2007, 164).

Vaikka avara tulkinta diakoniasta voi olla yhteensopiva luterilaisen uskontulkinnan kanssa, ei luterilainen uskontulkinta ole yhteensopiva kaikkien hyvää ja ihmisten parhaaksi suuntautuvaa toimintaa tekevien ihmisten ja yhteisöjen itseymmärryksen kanssa. Syleillessään koko maailmaa luterilaisesta teologiasta ponnistava avara diakonia voi syleillä hiljaiseksi vaihtoehtoisia hyvään suuntaavia tekoja, aikeita ja huokauksia. Diakonian rajoja ei voi ylittää

tai poistaa tuosta vain ja osallisilta kysymättä, vaikka rajojen siirtämisestä onkin mielestäni aiheellista käydä keskustelua.

Tästä avaraan diakoniaan liittyvästä kriittisestä reunahuomautuksesta huolimatta – tai oikeastaan juuri siksi – puolustan *avaraa diakonian tutkimusta*. Palataanpa alussa esitettyyn kysymykseen: Mahtaako sitä tai tätä aihetta käsittelevä artikkeli sopia tarjottavaksi Diakonian tutkimukseen? Useimmiten vastaus on kyllä.

Diakonian tutkimuksen aikakauskirjan tarkoituksena on *tukea ja edistää diakonian laaja-alaista ja monitieteistä tutkimusta sen eri muodoissa sekä tehdä diakoniaa tunnetuksi*. On totta, että diakonian alaan kuuluva suomalainen ja pääosin suomenkielinen julkaisu käsittelee usein Suomen suurimman uskonnollisen yhteisön eli Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniatyötä. Tämä on ymmärrettävää ja tärkeääkin, sillä kirkon diakoniatyö on maassamme merkittävää yhteiskunnallista toimintaa, jota tutkimus voi palvella, haastaa ja uudistaa.

Diakonian tutkimuksen kansien väliin mahtuu kuitenkin avarassa hengessä tutkimusta myös liittyen muihin kirkkokuntiin, muihin uskontoihin ja uskontojen ulkopuolisiin aatteisiin, toimintoihin ja ilmiöihin. Diakonian tutkimus voi olla aihealueiltaan monenkirjavaa, nykyajan ja historian näkökulmista maailmaa tarkastelevaa sekä monipuolista metodologista työkalupakkia hyödyntävää tutkimusta eri ihmistieteiden aloilta. Potentiaalinen kirjoittaja voi luodata luovasti, kuinka juuri hänen tutkimuksensa voisi vastata tähän laajaan tavoitteeseen – vaikkapa avaran diakonian tulkintaa hyödyntäen!

Avaran tulkintani mukaan diakonian tutkimusta voi oikein hyvin tehdä myös kokonaan irrallaan uskonnon piiristä ja jopa ilman suoraa viittausta diakoniseen käsitteistöön tai tätä käsitteistöä luovasti soveltaen. Laaja-alainen diakonian tutkiminen jopa edellyttää erilaisten rajojen uteliasta tutkiskelua, kriittistä koettelua ja rohkeaa keskustelua.

Kirjallisuus

Elenius, A. (2007). Avaran diakonian puolustus. – K. Latvus & A. Elenius (toim.), *Auttamisen teologia*. Helsinki: Kirjapaja, 158–176.

Henttonen, K. (1997). *Voiko sen tehdä toisinkin: Diakoniatieteen lähtökohdat ja valinnat*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.